

● **Konuşturan:** Hüseyin Kaya

Bazen asırlar sonrasına kalabiliyor ama bu vasfın, unvanın verilmesi sanki. Misal Fuzûlî Dede... Bilinseydi ki o dönemde Fuzûlî'nin Şikâyetnamesi, ders kitaplarına dahi girecek yazdırılır mıydı bu metin? Bu durumdan rahatsızlık duyduğunuz oluyor mu? Geleceğe yazmak, boşluğa şiir okumak, türkü söylemek hissine kapılmışlığımız var mı?

Yazılan her kelime dilin altında yetirilerek söylenmişse bir kıymeti olur. Bu aynı zamanda sözü doğru zamanda doğru şekilde söylemek demektir. Hangi devirde olursa olsun yazılan, söylenen her söz insana söylenmiştir. Söz, bazen zamanında karşılığını bulur ya da zamanı geldiğinde anahtar bir sözcük gibi gelip sözün kapısını açar. Fuzûlî bahsine şöyle bir rivayetle devam edelim ondan sonra konuşmayı sürdürelim:

4. Murad, Bağdat'ı fethettiğinde yanında bulunan Taşlıcalı Yahya Bey'e "Git Fuzûlî'yi bul getir" der. Fuzûlî bulup getirilir ve Hünkâr'ın huzuruna çıkarılır. Hünkâr: "Senden sadece Leyla ile Mecnun'u bir de senin yazmanı istiyorum" der. Fuzûlî, o zamanlar, Hazreti Hüseyin efendimizin türbedarıdır. Geçim sıkıntısı çekmektedir. Bu durumu Hünkâr'a anlatınca, Hünkâr da Bağdat'taki vakıf gelirlerinden günlük 9 Akçelik maaşın şaire bağlanması için berat verir ama şair maaşını bir türlü alamaz. Günün birinde gururunun daha fazla incinmesine gönlü razı olmaz ve o zamanın vakıflardan sorumlu olan devlet adamı Nişancı Celalzâde Mustafa Çelebi'ye o meşhur Şikâyetname'yi yazar.

Devlet adamlarının işgüzarlığı elbette devleti bağlar ve devlet adamlarının bu Şikâyetname'den ders çıkarması gerekirken onlar, bu şikâyetnameyi üstüne üstlük ders kitaplarına alıyorlar, "tiye" almak bu olsak gerek. Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig kitabı her çağın devlet adamına hitap edebilecek bir kitap olmasına rağmen kaç devlet adamının bu kitabı okuyup anladığını, bu kitaptaki öğütlerden vazife çıkarıp ona göre adil bir yönetimle yönetme temayülü içinde olduğunu bilemiyoruz. Belki bazı istisnalar kaideyi bozmuştur ama o istisnalar da yaygınlaşmayınca kaide bugün bile yerinde durmaktadır.

Daha önceki sohbetlerimizde söyledim mi bilmiyorum ama tekrar söylemenin faydalı olacağı düşüncesinden hareketle şunu söylemek istiyorum: Her insan, şair/yazar, zaman zaman anlaşılmadığını sözünün bir hükmü olmadığı hissine kapılır. Bu his aynı zamanda bir sancının yüze/hâle dışavurumudur. Her insan gök kubbe altında yaşadığı müddetçe hoş bir seda bırakmak için çabalar. Bunun nedeni ise kendisinden önce bırakılan hoş sedalardan aldığı ruh gıdasını kendisinden sonra geleceklere miras olarak bırakma geleneğidir.

Eskişehir'den Kahramanmaraş'a tayin oluncaya kadar onlarca devlet adamının hatırlı kişilerin kapısını çaldım. Bir yıl boyunca eşim, her hafta sonu Kahramanmaraş'tan Eskişehir'e gidiş geliş yapmak zorunda kaldı. Fuzûlî'nin Şikâyetnamesi ne kadar karşılık buldu orasını bilmiyorum ama benim şikâyetnamelerim de bir işe yaramadı yaramasına fakat benden sonra kitaplarım incelendiğinde şikâyetnamelerimde kimin payına ne düşecekse mutlaka alacaktır diye düşünüyorum.

Yazmanın günümüzde kimileri için bir sorumluluk olduğunu çeşitli ortamlarda dile getirdiniz, getiriyorsunuz. Öyle ki yazmaya mola veren, kalemi elinden bırakanları arıyor, soruyor, derginize davet ediyorsunuz. Siz bu çabalar içindeyken kimileri etrafına bakmadan yazıyor, yayımlıyor, amiyane tabirle yalnızca kendisini parlatma derdinde ve asla yanında, sağında, solunda önünde ve hatta arkasında kimseyi görmeye tahammül edemiyor. Bazen yorulduğunuz, ben kendi efkârımla okuyup yazayım, dediğiniz oluyor mu?

Şairin şairi, şiirin şiiri beslediğine inanıyorum. Gönlünü gönlüme akraba olarak gördüğüm şair dostlarla konuştuğumda dergilerde güzel şiirlerin yayınlanmadığını, yayımlanan şiir kitaplarının ise kâğıt israfı olduğunu söyleyenlerin sayısı hayli fazla. Hâlbuki şiirin, şairin bir serüveni, durakları olmak zorundadır.

Çok yazmak, her dergide görünmek bir şairi iyi bir şair yapmaz. Rainer Maria Rilke: "Güzel ve mükemmel bir şiiri tamamladıktan sonra şairin on yıl

dinlenmeye hakkı olmalıdır” diyor. İşte şair bu hakka sahip olmak için daha az ve darası alınmış şiirler yazmalıdır. Peki, sen bunu yapıyor musun, diye de bir soru sormana müsaade etmeden ne yaptığımı da yazayım.

Yaklaşık kırk yıldır şiirde yeni arayışlar peşinde dolaşıp duruyorum. Bu arayış ne zamana kadar devam eder orasını bilmiyorum. Bildiğim tek şey varsa bugüne kadar şekil ve kalıp olarak yazdıklarımı taklit etmeye çalışanlar oldu lakin benim çizgimi devam ettirenler olmadı. Zaman içinde olur mu olmaz mı orasını bilmiyorum. Hece şiirinin sınırları içerisinde klasik hecenin dışına taşarak, *Serbest ve Yanaşık Hece* adını verdiğim şiirler yazıyorum. Kimi bu şiirleri serbest şiir gibi okuyor, kimi de deneme gibi.

Zaman zaman kendi kendime; yazdıklarımı kim okuyor, bugüne kadar ‘şiirlerini denemelerini yayınlamak için kaç yayınevi talip oldu,’ diye kızıp şiiri içime yazmayı düşündüğüm zamanlar çok oldu.

Yazmayı sefer, bizlerden sonraki nesle kalmayı zafer olarak görmekteyim. İşte şairin yazarın yazdıkları kendisinden sonra da insanların kalbine dokunuyor ve hayırla yâd ediliyorsa bu şairin, yazarın zaferidir. Günümüz şairlerinin yüzde doksan dokuzu zaferi yaşarken meşhur olmak olarak görüyor. Bundan dolayı de önüne gelen her dergide yazıyor onlarca kitap yayımlatıyor, yılın şairi seçiyor.

Sorunuzun başına dönmek istiyorum. Herkes nasıl inanıyor orasını bilmem ama ben şöyle inanıyorum: Allah önce bize birbirimizden razı olup olmadığımızı soracak sonra da verdiği yeteneği kendi heva ve heveslerimiz için mi kullandık yoksa insanlık için mi kullandık bunun hesabını soracaktır. O zaman gerek kendisinin gerekse başkalarının yetenekli gördüğü şair kendine çekilir, kendi içine yazmaya başlarsa verilen sorumluluğu yetine getirmemekten hesaba çekilir diye düşünüyorum. Bundan dolayı yazması gereken şairlerin yazması, susması gereken şairlerin de susması gerekir. Maalesef susması gerekenlerin sesi o kadar bas çıkıyor ki diğerleri de seslerinin bu sesin arasına karışması için sustuklarını zannediyorlar.

Ömrümün yaklaşık kırk yılı dergi yayıncılığıyla geçti. Hâlâ iflah olmamaya devam ediyorum. Görevim elbette iyi şiirlerden oluşan şiir sofrası donatmak ve sofraya oturanların dualarını almak

sonra da geçip gitmek dünyadan.

Bazen kendi kendime, ‘bu kadar sisli ve tozlu bir havada ferman mı okunur yazdığın kadar yazdın, senden sonraki zaman sapını ve taneni ayıracaktır,’ diyorum. Sümmani Baba’nın:

“Yazanlar yazarken mecnun kitabın

Benimkini ürüzgâra yazmışlar”

mısralarını tekrar edip geçiyorum. Bu yüzden de eskisi kadar çok yazamıyorum.

Edebiyat dergilerinde çok görünmek, çok okunmak demek değildir. Çok görünmek demek ayrıca yüzü eskitmek demektir. ‘Bu sayıda *a* dergisinde, *y* dergisinin kapağında *ğ* dergisinin arka kapağında yazdım’ diye okuyucuya parlak çeken şairlerin ömrü yaşadıkları kadar olacaktır. Bir de öldüğü gün arkadaşları sosyal medyadan ‘vay şöyle şairdi böyle yazardı...’ vs. gibi başsağlığı kabilinden yazılarıyla anılmanın ötesine geçmeyeceklerdir.

Hani: “Kazın cücüğü güzün sayılır” demişler ya. Hele güz gelsin bakalım. Geriye kaz mı kalır cücük mü orasını zaman gösterecektir.

Kırk yıl dergi yayıncılığı diyorsunuz, bir ömrü şiiri, yazıyı sırtınıza alarak yürüyorsunuz lakin buna rağmen her şeyi zamana bırakıyorsunuz. Şiire hiç değmeseydi dilim, kalemim, dediğiniz demler var mı?

Şiir yazmaya talip olmak sorumluluk almak demektir. Sorumluluk almak için de öncelikle kendi şiir coğrafyamızı yakından tanımak zorundayız.

Basit bir örnek vermek istiyorum: Kendi aracımızla şehirlerarası uzak bir yola çıkacaksa önce aracımızın bakımını yaptırıp yolda bize sıkıntı çıkarabilecek herhangi bir eksiğinin olup olmadığından emin olmak isteriz.

İşte şiir de uzun bir yolculuktur. Bu yolculuğa çıkmadan önce Türkçeyi ne kadar güzel kullanabiliyoruz, kelime hafızamız ne kadar zengin, hangi kitapları mutlaka okumamız gerek. Üzerinden yüzyıllar geçtiği halde şiirleri ile yaşayan şairler kimlerdir? Bütün bunları bilmeden şiir yazmaya çalışmak glikozun içine bal esansı koyarak ramazanda cami avlusunda bal satmak gibidir.

Bal peteğine dokunursanız gidip elinizi yıkamaz bizzat parmağınızı yalarsınız. İşte ben de bal peteğine dokundum bir kere parmağımı yalayıp duruyorum. On beş yirmi kovanım oldu. Arılarımı şiir

coğrafyamızda endemik bitkileri olan gönül dağlarına çıkararak bal yapmaya çalışıyorum. Arılarım kovanını terk edip dağda bir kaya oyduğuna mı peteklerini yaparlar ya da bir başka arıcının bölgesinde bir ağaca oğul verir de kovanlarım boş kalır onu da bilmiyorum. Benim üzerime düşen görevi yapmak zorundayım, gerisi O'nun takdiri.

Osmaniye, Eskişehir'den sonra şimdi Kahramanmaraş'ta memuriyet hayatınızı sürdürüyorsunuz. Memuriyet-şiiir yahut sanat ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz? Şairliğe zararı var mı memuriyetin?

Hayatım boyunca şiiri hayatımın bir gayesi olarak görmedim. Şiir yazmıyorsanız şiir okuyarak güzel Türkçemizin sütünden, kaymağından, yoğurdundan, yağından, peynirinden, ayrırandan faydalanabilirsiniz. Şiir yazıyorsanız bahsettiğim süt mamullerini üretmeye talipsiniz demektir.

Hangi şartlarda, hangi mevki ve makamlarda olursanız olun, eğer şiir kendini yazdırmak isterse siz ona bir şekilde bir alan açarsınız. Hangi şair sadece şiir yazarak hayatını idame ettirdi ki biz de idame ettirelim. Hani Orhan Veli diyor ya

*“Beni bu güzel havalar mahvetti,
Böyle havada istifa ettim
Evkaftaki memuriyetimden.
Tütüne böyle havada alıştım,
Böyle havada âşık oldum;
Eve ekmekle tuz götürmeyi
Böyle havalarda unuttum;
Şiir yazma hastalığım
Hep böyle havalarda nüksetti;
Beni bu güzel havalar mahvetti.”*

Varsın desin. Onun zamanında ekmek aslanın boğazında değildi. Şimdiki memurların ne kadar memurluk yapıyorsa bende onlardan belki biraz fazla memurluk yaparak işime ve şiire zaman ayırebiliyorum.

Memuriyet şiir yazmaya engel değil ama devamlı ruhunuzu yoracak işlerde çalışıyorsanız o zaman kendinize bir iyilik edip bir başka rızık kapısı aramanız gerekir.

“Şiir yazma hastalığım” diyor ya Orhan Veli, hastalık mı sizce de?

Öyle tahmin ediyorum ki Orhan Veli bu sözü bildiğimiz manada hastalık olarak kullanmamıştır. Biraz da Yunus Emre'nin; *“Ya ben öleyim mi söylemeyince”* dizesine telmihte bulunmuş olabilir.

Bir eli yağda bir eli balda, işleri tıkr tıkr yürüyen ya da dünyaya dört elle sarılan kimse şiir yazamaz. Şiir, şairi rahatsız ediyorsa yazılır, ortaya çıkar. Şairler de zaten rahatı sevmez. Dünyanın neresinde olursa olsun bir acı, bir zulüm varsa o başka insanlardan önce gelir şairi bulur. Şiir biraz da kanayan yarayı pansuman etmek, gerekiyorsa dikiş atmaktır. Allah size şiir yazmak gibi bir yetenek vermişse ve siz bu yeteneği insanlığın hizmetine nasıl sunarınız o şekilde de karşılığını alırsınız.

Bu pencereden bakınca evet bende de bu hastalık var. Onun için ‘daha güzel bir şiiri nasıl yazarım da bir insanın gönlüne dokunur yarasına şifa olurum’ diye çok zaman sancı çekerim. Sancımı da Şah İsmail Hatayi'nin *“Bir derdim var bin dermana değişmem”* bu dizeleriyle özetlemek isterim.

Şairler rahatı sevmez, ifadeniz biraz keskin değil mi? Elbette Fuzûlî için geçerli bu durum ama ya Şeyh Galib, Baki, Nedim için aynı ifadeyi kullanabilir miyiz? Farklı dönemlerde hatta günümüzde bile yalnız şiir alanında değil her alanda rahata yaslanan sanatçılar görmek mümkün değil mi?

Hiçbir şair, bir eli yağda bir eli balda bir hayat sürmemiştir. Bunu yüzlerce şairin yazarın hayatını incelediğimizde rahatlıkla görebiliriz. Bahsettiğiniz şairler her ne kadar “saray şairleri” gibi algılansa da bence doğrusu bu değil. O zamanın padişahları sadece bu şairlerin yazdıklarına bir değer biçerken asıl maksatlarının onları muhannete muhtaç etmeden geleceğe eserler bırakmaları için taltiflerde bulunmuşlardır.

Günümüzde bu taltif maalesef esere göre değil de (bir takım kurum ve kuruluşlar tarafından) yazana verilmeye başlandığında asıl maksat hasıl olmuyor.

4. Murad olmasaydı Fuzuli yine olurdu ama *Leyla ve Mecnun* mesnevisini yazılmazdı. Bu şair (Muradî) padişah, Fuzuli, Baki ve Taşlıcalı Yahya Bey'in kıymetini bilmeseydi divan şiirinin kilit taşları olmazdı.

Bahsettiğiniz rahatına düşkün tüm şairleri bir

kefeye koyun diğer kefeye de Mehmet Akif Ersoy, Sezai Karakoç ve Abdurrahim Karakoç'u koyduğu-nuzda mesele daha iyi anlaşılır.

Hazır Orhan Veli demişken biraz da Garipçiler ve 2. Yeniciler üzerinde duralım diyorum. Garipçiler hakkındaki düşünceleriniz neler? Hiç hizmeti olmadı mı bu anlayışın Türk şiirine ya da ne kadar oldu?

Orhan Veli ve arkadaşlarının asıl amacı bana göre o dönemde şiire hâkim odaklar için bir tepkiydi. Kendileri de “Garip” manifestosunda yazdıklarının uzun süre savunucusu olamadılar. Belki dikkat çekmeyi amaçladılar belki ortaya ciddi bir tavır koymak istediler ama her durumda şiiri bilen, şiirden anlayan isimlerdi Garipçiler. Orhan Veli, yaşasaydı zaten bu tarzı terk edecekti, şeklinde yaklaşımlar da var. Orhan Veli'nin ölümünden sonra zaten Melih Cevdet ve Oktay Rıfat da *Garip* anlayışını terk ettiler. Hülâsa, Garipçilerin yapmaya çalıştığı şeyin şiire yön vermekten ziyade aslında o dönemde suyun başını tutmuş olanlara bir tepki olduğunu düşünüyorum.

Şiire hizmetleri olmadı mı, sorunuza gelince onların amacı şiire hizmet etmek olsaydı şöhreti öne alıp bu tarz bir cephe açmazlardı galiba şiir içinde. Kaldı ki Melih Cevdet ya da Oktay Rıfat'ın tez vakitte bu tarzın savunuculuğunu terk etmeleri, hatta polemige dahi girmemeleri de bunun göstergesi diyebiliriz.

Şöhret, dediniz. Şöhret ile şairin, şiirin ilişkisi nasıldır sizce? İlk kitaptan sonra yayımlanan kitapların hep okur, eleştirmen etkisinde kalabileceğine ve saflığını kaybedeceğine dair bir yaklaşım da var.

Mevlâna Hazretleri tarafından söylendiği rivayet edilen şöyle bir cümle vardır: “Şöhret afettir; şöhret peşinde koşmak iyi tanınmak için uğraşmak insanlığa yakışmaz. Eğer sen hakikati aşk incisini arıyorsan görünüşten kurtulman denize dalman derinliklere inmen gerek! Yoksa şöhret gösteriş deniz kıyısına düşen köpüktür!” Bu cümlelerden hareketle varın şöhretin alanını siz belirleyin. Kendimi tanıyamadığım dönemlerde şöhretin kapılarını aralamak için mücadele etmiş olabilirim ama kendimi sığaya çekmeye başladığımda kimin ne diyeceğinden ziyade yaptığım her işi hakkı ile yapma bilincini

kuşandım. Yine sohbetimiz esnasında söyledim mi bilmiyorum ama tekrar etmekte fayda olduğuna inanıyorum: Sorularınıza cevap verdiğim şu günlerde altmış yaşımı bitirmeye beş gün kaldı. Edebiyat dünyasında bir şekilde benimle yolu kesişen ama bugün kendilerine göre “*edebiyatın aksakalluları*” sayılan insanlar benimle aynı karede bulunmak istemedikleri gibi isimlerimizin yan yana anılmasından bile rahatsız oluyorlar. Onların rahatsızlığı tam aksine beni rahatsız etmiyor. Çünkü onlar kahraman olmak için yazıyorlar. Benim böyle bir derdim yok. Tek derdim güzel Türkçemize, dilimize, kültürümüze hizmet etmek için “*karabudundan bir çeri*” gibi kalem üşürmeye devam ediyorum.

Garipçiler'den sonra Türk şiirindeki en büyük sarsıntılardan biri sanırım İkinci Yeni anlayışı ile meydana geldi. İkinci Yeni şairleri ve bu şairlerin şiir anlayışları hakkında düşünceleriniz neler?

Adına *İkinci Yeni* veya soyut şiir denilen bu anlayışın sınırları, icra edilenler tarafından bile çizilemedi. Sürekli değişen, hedef değiştiren bir anlayış *İkinci Yeni* ve izleri halen devam ediyor şiirde. Hatta Türk şiiri şu an yoğun biçimde bu yön üzerinden ilerliyor. Oysa ortaya çıktıkları dönemdeki söylemleri ile bu şairlerin bir kısmının sonraki şiirleri ve söylemleri örtüşmüyor. Zaten ortak bir manifestosu yok bu şiir anlayışının. Cemal Süreya başlangıçta “Folklor şiire düşman” derken sonradan türkü, koşma tarzında biçimler üzerinden bir şeyler yapma çabasında olmuştur. Turgut Uyar'ın *Divan'ı* yine aynı yönde arayışların ürünüdür. Ülkü Tamer, diyecek olsak son dönem şiirleri hayli duru ve bu oluşumun uzağında kalmıştır.

Şiire bir şeyler kattılar mı? Arayış, buluş çabaları takdire şayan ancak keşke bu kadar çelişki içinde bir yürüyüş sergilemeseler daha iyi olurdu. Başlangıçta Nurullah Ataç'ı, Asım Bezirci'yi dahi heyecanlandıran ancak sonradan bu isimleri bile kendisinden uzaklaştıran bir tavır var *İkinci Yeni* şiirin.